

Research Article
**Investigating the social-legal achievements of the Hosseini
(peace be upon him) Arbaeen ceremony with an
emphasis on the category of social capital**

Ali Hamidi¹

Bahram Nikbakhsh²

Mustafa Jalali³

Received: 17/05/2022

Accepted: 14/06/2023

Abstract

In Shia culture, Hosseini's Arbaeen Pilgrimage is considered one of the divine values that focuses on promoting self-prosperity and the prosperity of social capital. This great spiritual ceremony has various social and legal functions, and studying it can redefine and reveal the functions of social capital. In this research, we examine the achievements of this important religious event by considering the dimensions of social capital. The study's practical and documentary method involves describing the content of the sources and texts collected through field and library methods to identify and introduce the various aspects of the Arbaeen procession and the legal and social aspects of this ceremony. Using existing evidence and facts, we examine this great social event from the perspective of social capital and explore its social and legal functions. Our research findings reveal that the Arbaeen ceremony has significant social-legal effects and consequences,

1. Instructor, Faculty of Law, Payam Noor University, Tehran, Iran. (Corresponding Author)

2. Assistant Professor, Faculty of Sociology, Payam Noor University, Tehran Iran.

3. Assistant Professor, Faculty of Theology, Payam Noor University, Tehran, Iran.

* Hamidi, A., Nikbakhsh, B., & Jalali, M. (1402 AP). Investigating the social-legal achievements of the Hosseini (peace be upon him) Arbaeen ceremony with an emphasis on the category of social capital. *Journal of Islam and Social Studies*, 11(41). pp. 36-65. DOI: 10.22081/JISS.2023.66389.2005

© Author (s). This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages, provided the original work is properly cited.

including promoting unity, strengthening social capital, increasing the spirit of resistance, building social trust, fostering a culture of giving, reducing crime, enforcing the rule of law, aiding international peace and security, and promoting international criminal law. By investigating the social and legal dimensions of the Arbaeen procession, this research provides insights into the potential of religious events in promoting social capital and contributing to a more peaceful and just society.

Keywords

Arbaeen Hosseini, social capital, social trust, crime, international peace, globalization.

مقاله پژوهشی

بررسی دستاوردهای اجتماعی - حقوقی مراسم اربعین حسینی علیه السلام با تأکید بر مقوله سرمایه اجتماعی

علی حمیدی^۱ بهرام نیک‌بخش^۲ مصطفی جلالی^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۲/۲۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۳/۲۴

©Author(s).

چکیده

زیارت اربعین حسینی در فرهنگ شیعی به عنوان یکی از ارزش‌های الهی معطوف به ارزش، خود شکوفایی و رونق سرمایه اجتماعی را به همراه دارد. مطالعه این مراسم بزرگ معنوی می‌تواند کارکردهای سرمایه اجتماعی را باز تعریف و آشکار سازد. اجتماع عظیم راهپیمایی اربعین حسینی به عنوان یک جنبش اجتماعی، کارکردهای گوناگون اجتماعی و حقوقی دارد که، در پژوهش حاضر با در نظر گرفتن ابعاد سرمایه اجتماعی، به بررسی دستاوردهای این رویداد مهم مذهبی پرداخته شد. روش تحقیق حاضر، کاربردی و اسنادی است و در این خصوص تلاش بر توصیف محتوای منابع و متون جمع‌آوری شده به روش میدانی و کتابخانه‌ای بوده است، تا ابعاد گوناگون پیاده‌روی اربعین و ابعاد حقوقی و اجتماعی این مراسم شناسایی و معرفی شود. نگارندگان در نوشتار پیش رو، این واقعه بزرگ اجتماعی را از منظر سرمایه اجتماعی و با نگاه به کارکردهای اجتماعی و حقوقی آن با روش اسنادی و بهره‌گیری از شواهد و واقعیت‌های موجود بررسی کرده‌اند. نتایج نشان داد که مراسم اربعین، آثار و

۱. مربی گروه حقوق، دانشگاه پیام نور. تهران، ایران (نویسنده مسئول).
۲. استادیار گروه جامعه‌شناسی، دانشگاه پیام نور. تهران، ایران.
۳. استادیار گروه الهیات دانشگاه پیام نور. تهران، ایران.

* حمیدی، علی؛ نیک‌بخش، بهرام و جلالی، مصطفی. (۱۴۰۲). بررسی دستاوردهای اجتماعی - حقوقی مراسم اربعین حسینی علیه السلام با تأکید بر مقوله سرمایه اجتماعی. فصلنامه علمی-پژوهشی اسلام و مطالعات اجتماعی، ۱۱(۴۱)، صص ۳۶-۶۵.
DOI: 10.22081/JISS.2023.66389.2005

پیامدهای حقوقی-اجتماعی چون وحدت، تقویت سرمایه اجتماعی، افزایش روحیه مقاومت، اعتماد اجتماعی، انفاق، کاهش جرم، قانون مداری، کمک به صلح و امنیت بین‌المللی و ترویج آموزه‌های حقوق کیفری بین‌المللی را به همراه دارد.

کلیدواژه‌ها

اربعین حسینی، سرمایه اجتماعی، اعتماد اجتماعی، جرم، صلح بین‌المللی، جهانی شدن.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

در روایتی از امام حسن عسکری علیه السلام نقل شده است: «یکی از نشانه‌های انسان مؤمن، زیارت اربعین حسینی است» (فتح الله‌نژاد زنگی‌آبادی، ۱۳۹۷). نظام جمهوری اسلامی ایران به عنوان یک نظام مکتبی در ترویج اهداف انقلاب اسلامی ماموریتی سنگین دارد؛ از این رو با استفاده از ظرفیت‌های مناسبات دینی نظیر اربعین حسینی، مناسک حج، اعیاد غدیر، قربان، فطر و... در صدد انجام هرچه بهتر این رسالت برآمده است. هر ساله، در ماه محرم، هیات‌های مذهبی در کشورهای ایران و عراق با نظارت مراجع ذیصلاح دولتی، اقدام به راه‌اندازی موكب‌های فرهنگی در نزدیکی محل تجمع عزاداران حسینی و یا در مسیرهای حرکت زوّار اربعین حسینی، می‌کنند و دست کم بیست روز مانده به روز بیستم ماه صفر، جمعیت زیادی از مردم مقید و ولایت‌مدار به منظور زیارت قبور مطهر امام حسین علیه السلام و امام علی علیه السلام به صورت پیاده و یا با وسایل نقلیه شخصی و عمومی به سوی شهرهای کربلا، نجف و دیگر عتبات عالیات در شهرهای مذهبی عراق روانه می‌شوند و با ارائه نمونه‌هایی جدید از همبستگی مسلمانان به ویژه شیعیان، باعث اعتلای اسلام و تقویت روحیه مسلمین می‌گردند. از بستر معنوی این مراسم می‌توان برای شکوفا نمودن دیگر ظرفیت‌های اجتماعی و سیاسی نهضت حسینی استفاده نمود. «سرمایه اجتماعی فرایندی است که افراد یک جامعه بر حسب ارتباطات با یکدیگر و در شبکه‌های اجتماعی کسب می‌کنند» (Fukuyama, 1997, p. 1). از جمله پدیده‌هایی است که با این اجتماع عظیم، ارتباط مستقیم دارد و می‌تواند ارتباطات افراد در حال سفر به سوی زیارتگاهی چون کربلا را هم در بر گیرد. این ارتباطات، که بر اعتماد اجتماعی مبتنی است مردم را قادر می‌سازد که به کنش و واکنش‌هایی دست بزنند که بدون توسل به آنها، سرمایه اجتماعی انجام‌شدنی، نیست. اربعین حسینی از مهم‌ترین عوامل انسجام‌بخشی مردم، درباره محور عشق به حضرت ابا عبدالله الحسین علیه السلام تلقی می‌شود که باعث تقویت سرمایه‌های انسانی و اجتماعی خواهد شد. این مراسم مذهبی «جرقه‌های عاشورایی را شعله‌ور و آن را به یک جریان‌سازی عظیم تبدیل می‌کند» (سامانی، ۱۳۹۷). اربعین حسینی که دارای بُن‌مایه معرفتی است نباید

فقط از یک زاویه و آن هم به عنوان یک حادثه تاریخی به آن نگریست. زیارت اربعین در رویکرد جامعه‌شناختی در حوزه فرهنگ قرار می‌گیرد. برای شناخت بهتر جایگاه آن باید به کارکردها و نقش آن در تغییر رفتار افراد و دولت‌ها در بقا و استمرار اهداف عالی جامعه اسلامی و حکومت دینی پرداخت. «این قبیل ارزش‌ها نه تنها موتور محرکه جامعه اسلامی هستند، بلکه تنوع و تعدد رفتار فردی و اجتماعی کاملاً وابسته به ماهیت و بنیان اینهاست» (مریجی، ۱۴۰۱) بنابراین، این پژوهش در پی پاسخ این سؤال کلی است که اجتماع عظیم اربعین، چه کارکردهای اجتماعی و حقوقی دارد؟ همانگونه که رسالت پیامبران الهی، تربیت انسان بوده است، «مراسم عاشورای حسینی و به پیروی آن مراسم اربعین، نقش اساسی در تربیت اسلامی افراد، خانواده و جامعه دارد» (تاجبخش، ۱۳۹۹)؛ از این رو، مراسم اربعین حسینی در بعد فردی باعث بصیرت‌افزایی و خودسازی معنوی می‌شود و در بعد اجتماعی، موجب رشد فضایی چون: انفاق، سرمایه اجتماعی، وحدت بین مسلمانان و افزایش روحیه جمعی و مقاومت می‌گردد و در حوزه حقوق هم، زمینه کاهش جرم، کمک به صلح و امنیت بین‌المللی و ترویج آموزه‌های حقوق کیفری را به ارمغان می‌آورد. بنابراین، وجه تمایز و نوآوری پژوهش حاضر این است که افزون بر بررسی تأثیرپذیری سرمایه اجتماعی از مراسم اربعین حسینی به کارکردهای حقوقی، اجتماعی این اجتماع عظیم پرداخته است.

۱. پیشینه پژوهش

با تأملی بر آثار علمی و ادبی گذشته، پیرامون موضوع اربعین حسینی، ملاحظه می‌شود که بیشتر پژوهشگران، فضیلت‌ها و مزیت‌های معنوی و تا حدی هم کارکردهای سیاسی، فرهنگی و اندکی هم به آثار اجتماعی این رویداد مهم شیعی پرداخته‌اند، ولی هیچ کدام به نحو شایسته‌ای به کارکردهای حقوقی، اجتماعی از بعد سرمایه اجتماعی این اجتماع انسانی نپرداخته است. به عنوان نمونه، در پژوهشی با موضوع «تبیین جامعه‌شناختی زیارت اربعین و کارکردهای آن» به وجه جامعه‌شناختی زیارت اربعین و

کارکردهای اجتماعی آن در قالب روش مطالعات اسنادی پرداخته شد (مریجی، ۱۴۰۱). یا در پژوهش دیگری با عنوان «کارکردهای فرهنگی، اجتماعی اربعین حسینی» چنین نتیجه‌ای یافت شد که وحدت و انسجام‌بخشی ازجمله کارکردهای سیاسی و تقویت روحیه جمعی از مولفه‌های اجتماعی اربعین است (اکوانی، ۱۳۹۹). در پژوهشی که آقای و فتحی در مهر ۱۳۹۶ با عنوان «تحلیل پیاده‌روی اربعین در بستر جامعه‌شناسی سیاسی» انجام دادند به این نتایج رسیدند که پیاده‌روی اربعین به عنوان بزرگترین اجتماع انسانی در جهان که همه ساله تکرار می‌شود افزون بر دارا بودن آثار ممتاز مذهبی، واجد پیام‌های عمیق سیاسی است. در پژوهش دیگری با عنوان «دستاوردهای اخلاقی اربعین»، چنین به دست آمد که حضور در راهپیمایی اربعین، در اصلاح اخلاق فردی و اجتماعی شرکت‌کنندگان و آگاهی‌بخشی و بصیرت‌افزایی آنان، بسیار مؤثر است (نجفی، ۱۳۹۷). در پژوهش «واکاوی اثرگذاری اجتماعی و سیاسی کارکردهای آئین پیاده‌روی اربعین حسینی در تعالی تشیع»، نگارندگان به کارکردهایی نظیر هویت‌یابی، زمینه‌سازی ظهور، استکبارستیزی دست یافتند. در پژوهشی تحت عنوان «راهپیمایی اربعین و همگرایی جهانی»، راهپیمایی اربعین، که در سالیان اخیر، به عنوان اجتماعی بزرگ با صبغه دینی، در سطح جهان مطرح شده است، نشان می‌دهد که مردم، با هدف یاری دین اسلام و پایبندی به اهداف نهضت حسینی، برای مقابله با دشمنان دین، پای در این راه می‌گذارند و هویت حق‌طلبانه و صلح‌جویانه مکتب اهل بیت (علیهم‌السلام) را نمایان می‌کنند (نجفی، ۱۳۹۶). غفاری و آقای (۱۳۹۷) در تحقیق دیگری با عنوان «پیاده‌روی اربعین حسینی به مثابه جنبش اجتماعی»، به این نتایج دست یافتند که پیاده‌روی اربعین حسینی در چارچوب نظریه چارلز تیلی، یک جنبش عظیم اجتماعی است. عربی (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان «پیاده‌روی اربعین حسینی؛ جایگاه و کارکردها»، به این نتایج دست یافت که، مراسم اربعین، یک فرصت و سرمایه عظیم اجتماعی برای جهان اسلام است. بنابراین، با خلاء پژوهشی که از گذشته تاکنون راجع به کارکردهای حقوقی، اجتماعی مراسم اربعین وجود دارد بیش از پیش، ضرورت دارد تا به این بخش از آثار و دستاوردهای این پدیده نوظهور مذهبی پرداخته شود.

۲. نظریات اجتماعی و اربعین

شاخصه اصلی جامعه لیبرال دموکراسی، اصالت سود است؛ در مکتب فرانکفورت از مفهوم شیء‌شدگی «لوکاچ»^۱ تا بحث‌هایی که «آدورنو»^۲ و «مارکوزه»^۳ دارند مبنی بر این است که ایدئولوژی نظام لیبرال سرمایه‌داری وقتی نقش هژمونیک در جامعه‌ای پیدا می‌کند که نحوه زندگی و انگیزه‌های فردی را به گونه‌ای تنظیم کند که کمترین هزینه را متحمل شوند و بیشترین سود را کسب کنند. اما در اربعین، برعکس، میزبان و زائرین با هزینه‌های مادی، به سود معنوی می‌رسند. دیگر شاخصه جامعه لیبرال سرمایه‌داری، فردگرایی است. تمام اهداف و حرکات را بر مبنای خود فرد در نظر می‌گیرد، در نتیجه در پی تحقق آرزوهای فردی فارغ از دیگران، حرکت می‌کند. در حالی که در راهپیمایی اربعین، همه می‌کوشند تا دیگران، راحت‌تر سفر کنند. از شاخصه‌های دیگر سبک زندگی در جامعه لیبرال سرمایه‌داری، رفاه‌طلبی است. افراد می‌کوشند تا رفاه بیشتری به دست آورند و آنها تلاش می‌کنند حداکثر خدمت را از جامعه برای زندگی خود بگیرند، در حالی که در اجتماع باشکوه اربعین، افراد به طور عمدی، پیاده‌روی و سختی را انتخاب می‌کنند. از خصوصیات دیگر جامعه لیبرال، نگاه عمیق دنیاطلبی است که همه چیز را در خدمت زندگی دنیوی می‌خواهد، اما در پیاده‌روی اربعین، افراد در قالب شخصیت اجتماعی و گروه منسجم و هدفمند، رفتار خود را طوری تنظیم می‌کنند که همراهان لذت می‌برند و نگاه معنوی و اخروی پیدا می‌کنند. در جامعه لیبرال سرمایه‌داری، اگر فرد احساس کند که کارش دیده نمی‌شود سعی می‌کند آن را انجام ندهد ولی در پیاده‌روی اربعین، میزان بازنمایی انجام امور فردی و جمعی، تأثیری در انگیزه فاعل ندارد و فقط با هدف معنوی و فی سبیل الله انجام می‌دهد. به برکت اربعین حسینی، تأثیر و ماندگاری موب‌های فرهنگی، ماه‌ها پس از اتمام مراسم، در فضای جامعه و میان بسیاری از مردم پایدار می‌ماند؛ به طوری که حس اعتماد و توسل به جبل

1. lukacs
2. adorno
3. murcuse

الله و اهل بیت علیهم السلام به مراتب تقویت می‌شود. با توجه به اینکه جامعه‌شناسان حوزه آسیب‌شناسی اجتماعی، پایین بودن سرمایه اجتماعی را زمینه‌ساز به خطر افتادن جامعه می‌دانند تا جایی که باعث بی‌اعتمادی افراد به یکدیگر و رواج ناهنجاری می‌گردد. بنابراین، وظیفه صاحب‌نظران و متولیان فرهنگی اجتماعی و دلسوزان امت اسلامی در قبال این موضوع، این است که برای حفظ، تعمیق و توسعه این سرمایه ارزشمند و عناصر آن بکوشند، به خصوص در جهانی که کشورهای به اصطلاح قدرتمند و استعمارگر، مدام در صدد وقوع جنگ و آشوب بین مذاهب و فرق اسلامی و تجزیه کشورهای مسلمان و از بین بردن وحدت میان آنها هستند، بیش از پیش، تلاش برای تقویت سرمایه اجتماعی، ضرورت می‌یابد. بنابراین با تأملی بر فرایند برگزاری مراسم با شکوه اربعین، ملاحظه می‌شود که همه شرکت‌کنندگان در مراسم بر یک هدف مشترک و همدلی و هم‌افزایی، تأکید دارند (نجفی، ۱۳۹۷). از جمله نظریات اجتماعی مهمی که تاکنون راجع به مراسم اربعین بیان شده «نظریه کنش معطوف به ارزش» است. بسیاری از نظریه‌های جدید در علم اجتماع با رویکرد پوزیتیویستی به انسان‌ها و جوامع می‌نگرند. پیش‌فرض این نظریه‌ها از انسان امروزی فردی منفعت‌جو و نتیجه‌گرا جلوه می‌دهند. نظریه‌هایی مانند انتخاب عقلایی، عقلانیت معطوف به هدف، بیشتر از این زاویه به رفتار انسان‌ها نگریده‌اند، اساس کنش عقلایی معطوف به هدف، منفعت‌مادی است، در این نوع از کنش‌ها، این سود دنیوی است که فرد را بر می‌انگیزاند تا کنش از وی صادر گردد؛ در حالی که در مراسم اجتماع اربعین حسینی علیه السلام به عنوان یک کنش، افراد کنشگر نه تنها در پی سود دنیوی و مادی نیستند، بلکه تمام سرمایه مادی و شخصی خود را در این همایش بزرگ هزینه می‌کنند. بنابراین با عقلانیت ابزاری که در پی انتخاب بهترین وسیله برای دستیابی به هدف مادی است، نمی‌توان به تحلیل این واقعه عظیم پرداخت. تجمع مردم برای انجام مراسم عبادی مشترک و نمادین در چنین جامعه‌ای، حس تعلق گروهی را بین آنان، تقویت می‌کند. به زعم امیل دورکیم «هیچ جامعه‌ای در دنیا وجود ندارد که لازم نداند در فواصل زمانی منظم، احساسات، آرمان‌های جمعی را به نمایش بگذارد، زیرا اینها عناصر تشکیل‌دهنده همبستگی و

شخصیت بنیادین یک جامعه را به وجود می‌آورند، در جامعه این بازسازی معنوی و اخلاقی، جز به وسیله گرد هم آیی و برپا کردن تجمعات امکان‌پذیر نیست» (ریترز^۱، ۱۳۹۴، ص ۱۴).

تاکنون در حوزه سرمایه اجتماعی، مطالعات مختلفی انجام گرفته است که در این زمینه می‌توان به مطالعه پورعزت (۱۳۹۸)، اشاره کرد: وی، جریان اربعین را به عنوان یک کلان‌شهر متحرک مورد توجه قرار داده است و اربعین را ملت‌تی در حال حرکت توصیف کرده است که از خود ابراز وجود، هویت‌سازی و تمدن‌سازی می‌کند؛ حرکتی که در آن مردم، گذشت، ایثار، فروتنی، عشق و ایمان می‌آموزند. در پژوهشی دیگر، جمالی (۱۳۹۲) اربعین را ماکتی از آرمان‌شهر معرفی کرده است که مهم‌ترین و محوری‌ترین جلوه این حادثه، ترسیمی زیبا از مدینه فاضله است که همه انبیاء در پی تحقق آن بوده‌اند. معین‌پور (۱۳۹۴)، به ظرفیت‌های تمدنی کنگره عظیم اربعین حسینی، اشاره داشت که ذیل یک چارچوب نظری به بررسی ارکان تحقق تمدن و امت واحده اسلامی پرداخته است و ظرفیت‌های مناسبی مانند اربعین را در تحقق تشکیل امت واحده و تمدن نوین اسلامی تشریح کرده است. ایشان، دین، علم و عقلانیت و اخلاق را ارکان چهارگانه تمدن نوین اسلامی می‌داند که مراسم اربعین در سه لایه: گرایشی، بینشی و رفتاری ظرفیت‌هایی برای تحقق آن قدم بر می‌دارد.

۳. کارکردهای اجتماعی مراسم اربعین حسینی

مناسبات اجتماعی به حکم کارکردهایی که در زندگی انسان‌ها دارند، تداوم می‌یابند. در این میان، آئین‌های مذهبی چون نقش و کارکرد مؤثرتری دارند، بیشتر مورد اقبال و توجه مردم، قرار می‌گیرند. یکی از باشکوه‌ترین مراسم شیعی که به صورت زنده و پویا در حیات اجتماعی جریان دارد و خاستگاه تحولات و هنجارآفرینی فراوانی در کنش‌های فردی و اجتماعی شده است، مراسم معنوی اربعین است (سامانی، ۱۳۹۷).

1. Ritzer

«زیارت اولیای خدا، هم از بعد فردی و هم از بعد اجتماعی، زائر را متأثر می‌کند که با الگوبرداری و تبعیت از اولیای خدا در تحمل مصائب، مشکلات و هم‌نوایی با آنان، روحیه تسلیم و رضا را در خود تقویت می‌کند» (حسینی، ۱۳۹۶) «پیاده‌روی اربعین به عنوان یک جنبش مردمی، دارای آثار معنوی و اجتماعی زیادی است» (غفاری هفشچین و آقای، ۱۳۹۷). با توجه به اینکه کارکردها و آثار سیاسی و فرهنگی این رویداد عظیم در تألیفات پژوهشی گذشته تا اندازه‌ای بررسی شد، حال، اگر با تأکید بر سرمایه اجتماعی به بررسی کارکرد اجتماعی مراسم اربعین پردازیم، خواهیم دید که مراسم اربعین حسینی در بعد اجتماعی، نمایشی با شکوه از حماسه‌ای است که می‌تواند راه درمان بسیاری از آلام جهان اسلام باشد و کارکردهای جزئی‌تری مانند: تعاون، وحدت، انفاق، تحقق سرمایه اجتماعی، اعتماد اجتماعی و تقویت روحیه مقاومت و افزایش مشارکت اجتماعی و نهایت امر، بالابردن سطح اقتدار نظام جمهوری اسلامی ایران را در پی دارد که اینک به تحلیل و بررسی هر کدام خواهیم پرداخت.

۳-۱. تعاون

مؤقتیت و انجام هر کار بزرگ فرهنگی، افزون بر شور و مشورت، به هم‌افزایی عوامل و نیروهای مشارکت‌کننده بستگی دارد. برگزاری مراسم با شکوه و اجتماع عظیم میلیونی اربعین، حاصل زحمات و خدمات متعدد، متنوع تجهیزاتی و پشتیبانی نیروهای انسانی عاشق و علاقمند به سیره اهل بیت علیهم‌السلام است که شبانه‌روز از گوشه و کنار کشور با همکاری یکدیگر اقدام به برپایی موكب‌های پذیرایی در مسیرهای زُوار در حرکت به سوی کربلا و نجف می‌نمایند. برخی به صورت خودجوش اقدام به تهیه آب و غذا و توزیع بین زُوار می‌پردازند و برخی، هم کفش‌های زُوار را واکس می‌زنند و برخی دیگر رانندگانی هستند که به صورت مجانی، زُوار را جابجا می‌کنند. بسیاری از مردم مهمان‌نواز عراقی منازل خود را به طور رایگان در اختیار زُوار می‌گذارند و با تمام داشته‌های خود از آنها پذیرایی می‌کنند. شاید اگر مراسم اربعین نبود این چنین فرصتی برای تعاون و همکاری فراهم نمی‌شد، بنابراین مردم مسلمان و ارادتمند به حضرت ابا

عبدالله الحسین علیه السلام و زوّار ایرانی و عراقی عاشق، در سفر اربعین، برخلاف اینکه در صدق تأمین منافع شخصی خود باشند، با ایثار و از خود گذشتگی از مال خود می گذرند و با پیروی از حکم الهی در قرآن مجید «تَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى» (مائده، ۲) با تعاون و دگرخواهی و با تشکیل گروه‌ها و هیات‌های مذهبی و برپا کردن موكب‌های فرهنگی و پذیرایی، در انجام امور خیر، از یکدیگر پیشی می گیرند. هر کدام از این موكب‌ها و اقدامات خیرخواهانه مردم نهاد که حاصل تعاون و هم‌افزایی زوّار و علاقمندان به اهل بیت علیهم السلام است، حاوی و حامل پیام‌های فرهنگی، اجتماعی و تا حدی حقوقی در جامعه است.

۲-۳. انفاق

انفاق که صدقه جاریه‌ای است که از راه بخشش مال خود به دیگران و برای رضای خداوند و رفاه حال نیازمندان، تجلی پیدا می کند، این سنت حسنه، در فرایند مراسم اربعین حسینی، به نحو شایسته‌تری، خود را نشان می دهد، بدون اغراق می توان گفت: راهپیمایی اربعین، مجموعه‌ای از انواع انفاق است که هر فردی به سهم و توان خود بدون توجه به ارزش مادی آن، با توسل به آیه شریفه «یا ایها الذین آمنوا أنفقوا مما رزقناکم من قبل أن یأتی یومٌ لا یبغ فیهِ و...» (بقره، ۲۵۴) به زوّار همراه خود یا زوّار در حال عبور و به نیازمندان، اهداء می کند. بخشی را صرف راه‌اندازی موكب‌ها و بخشی را برای وسایل خنک کننده و وسایل خواب و استراحت و بخش قابل توجهی را برای تهیه و توزیع غذای زوّار هزینه می کنند.

از آثار این فریضه شرعی این است که دیگران با دیدن این همه بخشش، راغب می شوند که بخشی از اموال خود را برای رفاه نیازمندان، انفاق کنند. انفاق که نه تنها باعث کاهش اموال می شود بلکه زمینه افزایش رزق و روزی حلال را فراهم می آورد و این افزایش در فرایند برگزاری مراسم اربعین، سیر تصاعدی دارد.

۳-۳. اعتماد اجتماعی

از نگاه جامعه‌شناسی، هر رفتار گروهی نقش و کارکردی آشکار و پنهان در جامعه

دارد و در صورتی که این کارکرد در جهت استحکام و پیشرفت آن جامعه باشد، مثبت تلقی می‌گردد و چنانچه منجر به شکاف بین طبقات جامعه گردد و از هم گسستگی در پی داشته باشد آن کارکرد اثر و نقش منفی خواهد داشت. از جمله کارکردهای اجتماعی مثبت این مراسم عظیم مذهبی می‌توان به همبستگی اجتماعی و بالارفتن اعتماد عمومی در جامعه اشاره کرد. در مراسم اربعین مرزهای ملیت و نژادی برداشته می‌شود و اعتماد اجتماعی فارغ از هرگونه تعصب قومی، نژادی، مذهبی و ملی، به حد اعلای می‌رسد که البته از جمله عوامل مهم و مؤثر در تحقق این کارکرد، رفتار کشور میزبان است که در تمام ایام و برنامه‌های کلی و جزئی مرتبط با مراسم اربعین در مسیرهای رفت و آمد زائرین هم از بعد شبکه‌ای و هم از جنبه ارتباطی، به درستی و نیکی عمل می‌کند و مردم آن کشور با نهایت ارادت و علاقه از مهمانان و زوار، پذیرایی و خوش رفتاری می‌کنند. با تأمل بر بیان حضرت امام خامنه‌ای (مدظله العالی) که فرمود: «مغناطیس پرجاذبه حسینی، اولین دل‌ها را در اربعین به سوی خود جلب کرد» (خامنه‌ای، ۱۳۸۵/۰۱/۰۱). اعتماد اجتماعی درباره محور امام حسین (علیه السلام) با ایجاد رابطه متقابل سازنده با شکل دادن حرکت‌های سیاسی و اجتماعی تأثیر قابل توجهی بر مشارکت در سطوح گوناگون جامعه به همراه دارد. با این وجود فرهنگ ایثار و شهادت و توسل به اهل بیت (علیهم‌السلام)، به ویژه ابراز ارادت جمعی به ساحت مقدس امام حسین (علیه السلام) به عنوان بالاترین ارزش‌های انسانی دارای جایگاه، آثار و نتایج گسترده‌ای در مکتب حماسی اسلام دارد. جلوه حقیقی و عینی راهپیمایی با جلال اربعین حسینی در روزهای منتهی به بیستم ماه صفر هر سال قمری، که سبب یکپارچگی جهان تشیع می‌شود پیامدها و آثار سیاسی، اجتماعی مثبت فراوانی برای دولت‌های اسلامی به خصوص دولت‌های محور اربعین حسینی در بر خواهد داشت. «این درآمد سیاسی، اجتماعی، همگام و همسو با حفظ امنیت به عنوان یکی از مؤلفه‌های حیاتی حکومت‌ها، قابل بررسی و تدقیق است و علاوه بر مشروعیت مضاعف به این دولت‌ها، نوعی اقتدار روزافزون و توأم با امنیت را به همراه خواهد داشت» (اکوانی، ۱۳۹۹).

۳-۴. سرمایه اجتماعی

به تعبیر ساده، اگر مجموعه هنجارها، روابط، تعهدات و ارزش‌های مادی و معنوی یک جامعه را سرمایه اجتماعی آن تلقی نمایم؛ به طوری که با تشکیل شبکه و برقراری روابط متقابل سازنده، زمینه تقویت ساختار و ارتقا اقتدار آن جامعه را در پی داشته باشد، می‌توان گفت که بزرگترین دستاورد اجتماع میلیونی مراسم اربعین حسینی به تحقق سرمایه اجتماعی مسلمین به ویژه ایران اسلامی منتهی می‌گردد. در تشکیل و تحقق سرمایه انسانی، عوامل گوناگون انسانی و تجهیزاتی دخیل هستند. از مهمترین این عناصر و عوامل مؤثر بر آن، در فرایند مراسم اربعین، به ترتیب و اهمیت، می‌توان به حسن ظن عمومی، اعتماد اجتماعی، انفاق، اخوت و برابری، شور و مشورت، همبستگی اجتماعی، همکاری و تعاون، اشاره کرد.

«سرمایه اجتماعی که در واقع، کل عناصر جامعه را به انحاء گوناگون به یکدیگر، ربط می‌دهد و منبعی برای تسهیل روابط و همیاری گروه‌های گوناگون است. ارزش‌ها و روابط اجتماعی، مشکلات کنش جمعی مردم را حل می‌کند و به آنان امکان می‌دهد که از سود به جهت خیر عمومی، صرف نظر کنند» (اسفندیاری و همکاران، ۱۳۹۸).

«ارزش‌های اجتماعی که به دسته‌ای از باورها، نگرش‌ها، رفتارها، هنجارها، وضعیت‌ها و دیگر امور انسان‌ها تعریف می‌گردد، به روش‌های گوناگون موجب افزایش تعاملات سازنده میان انسان‌ها در اجتماع خواهد شد. به طوری که باعث تحقق مؤلفه‌هایی چون وحدت و همدلی، ترویج برادری و دگرخواهی، آگاهی از حال دیگران و کمک به نیازمندان و مهمان‌نوازی در فرایند مراسم اربعین می‌گردد» (زینلی، ۱۳۹۵)، که البته، همه اینها مرهون تزکیه نفس زُور خواهد بود (حیدری، ۱۳۹۶). سرمایه اجتماعی که به واسطه تجمع مسالمت‌آمیز و خودجوش میلیون‌ها نفر حول جریان عاشورا در اربعین ایجاد می‌گردد نه تنها بر مشکلات رایج غلبه کرده، بلکه فراتر از آن دستاوردهای عظیمی را با خود به همراه دارد. «بیشترین تأثیر سرمایه اجتماعی بر اعتماد متمرکز است و این اعتماد مرهون رفتار افرادی است که این سرمایه را تولید می‌کنند» (فرجی و همکاران، ۱۳۹۶).

بنابراین تولید سرمایه اجتماعی به عنوان یکی از دستاوردهای اجتماعی مراسم اربعین،

مرهون ایثارگری و زحمات زواری است که به بهای در معرض خطر قراردادان جان خود و عزیزانشان و با مواجهه با خطرات و تهدیدهای جدی عوامل تروریستی، چنین عشق، عظمت و سرمایه‌ای را برای مسلمین جهان به ارمغان می‌آورند.

بنیان‌گذاران بنیادهای خیریه و موبک‌های پذیرایی و موقوفات برای استحکام سرمایه اجتماعی، می‌تواند از دیگر آثار فرعی دنیوی و اخروی زیارت قبر حضرت اباعبدالله الحسین (علیه السلام) در ایام منتهی به بیستم ماه صفر هر سال قمری، باشد. در جریان تولید این سرمایه مردمی، رفتار مردم دخیل در مراسم، با شور و شغف انقلابی همراه است. افراد به جای خودبینی و خودخواهی، ارزش‌هایی چون ایثار و دگرخواهی را ترویج می‌کنند. بنابراین، مراسم اربعین در این مقطع از تاریخ، چون بیشترین و بهترین بهره‌وری را برای تأمین منافع مسلمین به ارمغان می‌آورد، خود یک سرمایه عظیم اجتماعی است که در یک شبکه تجلی پیدا کرده است و در آن ملت‌های گوناگون با تنوع نژادی و فرهنگی برای رسیدن به معشوق، مسابقه می‌دهند و از آن، خیرات و برکات زیادی؛ نظیر ایثار، تعاون، نوع‌دوستی، مشارکت و اعتماد خلق می‌شود و با ظرفیت‌های فرهنگی که دارد، فضایی ارزنده برای ایجاد ارتباط و شبکه‌های اجتماعی پایدار، فراهم می‌سازد. به طوری که سرمایه اجتماعی حاصل از آن، حس اعتماد و اتحاد را در میان افراد جامعه پدید می‌آورد و به یمن برکات این مراسم، هرساله آثار و جوانب سرمایه اجتماعی، تقویت و گسترده‌تر می‌گردند.

۳-۵. وحدت

با کثرت دشمنان و وجود مشکلات و اختلاف‌نظرهایی که بین دولت‌های کشورهای اسلامی وجود دارد و کشورهای به اصطلاح استعمارگر، از این فضای تفرقه، برای کسب و چپاول انرژی این کشورها، حداکثر استفاده را می‌برند. ضرورت همگرایی کشورهای مسلمان، فارغ از نوع نژاد و مذهب، بیش از پیش، احساس می‌شود. اصل وحدت بین مسلمین و امت واحد بودن آنان، ریشه در قرآن کریم و سنت نبوی و سیره ائمه (علیهم السلام) دارد. «ان هذیه اُمَّتُكُمْ اُمَّةٌ وَّاحِدَةٌ وَاَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُون» (انبیاء، ۹۲). بدون شک، مراسم

عظیم و میلیونی اربعین، این ظرفیت را دارد که نقطه مشترکی برای کاهش اختلاف نظرها و حصول وحدت بین امت مسلمان باشد. اجتماع میلیونی اربعین، که با تکیه بر عنصر اعتماد عمومی، اقدام به تولید سرمایه اجتماعی می‌کند بدون اغراق، می‌تواند، نماد وحدت مذاهب اسلامی باشد. بنابراین، از جمله کارکردهای اجتماعی مراسم اربعین، ایجاد وحدت و همگرایی بین مسلمین است که این مهم، نتیجه همراهی و همکاری زواری است که از نقاط گوناگون جامعه مسلمین در ایام اربعین، عازم کربلا و نجف می‌شوند. حضور و مشارکت هر کدام از این زُوار به سهم خود می‌تواند نشان از بیداری ملت‌های مسلمان و تمامی فرقه‌های مذهبی اسلامی و حتی ادیان گوناگون الهی در جهان، باشد. بنابراین، همانگونه که خداوند در قرآن فرمود: «وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا» «همگی به ریسمان الهی چنگ بزنید و از تفرقه بپرهیزید» (آل عمران، ۱۰۳) و در حدیثی از امام صادق (علیه السلام) نقل شده است که فرمود: «نحن جبل الله» ما اهل بیت (علیهم السلام)، جبل الله هستیم» (طبری، ۱۳۹۰ ج ۲، ص ۷۱۶). با این ظرفیتی که در مراسم میلیونی اربعین، دیده می‌شود و مردم مسلمان دنیا با تکیه بر قرآن کریم و توسل به اهل بیت (علیهم السلام) از نقاط گوناگون جمع می‌شوند و حتی فراتر از فرقه‌های دینی و مذهبی، شاهد حضور و شرکت اعضای فرقه صائین در این مراسم هستیم که یا به صورت خودجوش اقدام به راه‌اندازی موکب پذیرایی از زُوار می‌کنند و یا همراه با زُوار مسلمان برای عرض ارادت به ساحت مقدس اهل بیت (علیهم السلام) روانه کربلا و نجف می‌شوند. در حالی که بنا به نقل خودشان یا اهل تحقیق، اعضای این فرقه حتی تقید و ارادت چندانی نسبت به حضرت یحیی پیامبر (علیه السلام) از خود نشان نمی‌دهند، اما با شرکت در این سیل عظیم و جنبش اجتماعی در ثواب اخروی و خیرات دنیوی این مراسم، خود را سهم می‌کنند.

گاهی از کشورهای لائیک و به اصطلاح سکولار، افرادی با طی کردن هزاران فرسخ مسافت هوایی و زمینی و عبور از مرز و خاک کشورهای مختلف، خود را به این اجتماع می‌رسانند و خواسته یا ناخواسته در این شبکه اجتماعی «جبل الهی» وارد می‌شوند و خود را در اهداف مسلمین و ابراز ارادت به حضرت اباعبدالله (علیه السلام) شریک می‌کنند، از این منظر، به خوبی متوجه می‌شویم که پیامبر اسلام حضرت محمد (صلی الله علیه و آله) به درستی فرمود:

«انَّ الحُسَيْنَ مِصْبَاحُ الهُدَى وَسَفِينَةُ النِّجَاةِ» (ابن بابویه، ۱۳۷۲، ج ۱، ص ۵۹) بنابراین به برکت زیارت قبر مطهر و ابراز ارادت به امام حسین علیه السلام، گروه‌ها و فرق‌های گوناگون از نقاط دور و نزدیک دنیا جمع می‌شوند و خالصانه با آرمان‌های این امام همام تجدید میثاق می‌کنند و با وحدت و همگرایی، ظرفیت استکبارستیزی خود را به نمایش می‌گذارند.

۳-۶. افزایش روحیه مقاومت

با تأملی بر عداوت و دشمنی‌های کشورهای استعمارگر علیه کشورهای مسلمان و تحمّل هزینه‌های مالی و انسانی فراوانی که بر این دسته از کشورها وارد آوردند به درستی در می‌یابیم که اهداف امت واحده مسلمان مورد نظر قرآن، محقق نشد. امروزه، کشور امریکا در رأس کشورهای چپاولگر با حمایت از رژیم صهیونیستی اسرائیل و تشکیل گروه‌های تروریستی، بیش از دیگر کشورهای استکباری اقدام به ایجاد جنگ‌های نیابتی و تحمیل هزینه‌های مالی و انسانی زیادی به جامعه مسلمین می‌نماید. وجود رژیم صهیونیستی اسرائیل به عنوان یک غده سرطانی نه تنها برای کشور مستقل و مردم بی‌گناه فلسطین یک آسیب است بلکه با حمایت کشورهای استعمارگر، روزانه به برخی از کشورهای مسلمان که با سیاست‌های آنها هم سو نیستند، تجاوز می‌کند و با حملات هوایی یا زمینی در خاک این کشورهای مسلمان و ادوات جنگی برخی کشورهای اروپایی و آمریکای جنایتکار، باعث از بین رفتن جمعی از مردم بی‌گناه و بروز خسارات مالی به آنها می‌گردد و با جانبداری یک طرفه از سیاست‌های برخی سران غرب‌گرای کشورهای مسلمان و با ایجاد تفرقه، از هیچ کوششی در بروز جنگ و آشوب در کشورهای مسلمان، دریغ نمی‌کند. حتی در برخی دریاها و آبراه‌های بین‌المللی، مانع رسیدن کشتی‌های حامل کالا و دارو و سوخت کشورهای مسلمان به مقصد می‌شود. عمق خشونت در این رژیم به قدری است که در زلزله ۱۷ بهمن ۱۴۰۱ شهرهای مرزی سوریه، هنوز عده‌ای از مردم عادی و بی‌گناه زیر آوار بودند که با حملات راکتی، بخشی از این کشور را بمباران و تخریب کرد. به نظر می‌رسد بقا و تداوم جنایت‌های این رژیم نه تنها برای فلسطین و سوریه خطرناک است، بلکه دامن‌گیر

بیشتر کشورهای مسلمان خواهد شد؛ از اینرو، دولت‌ها و ملت‌های مسلمان، بیش از پیش باید برای حذف این غده سرطانی از صفحه جغرافیایی کره زمین بکوشند که البته با پیشینه‌های حمایتی که این رژیم از کشورهای استکباری دارد، انجام این مهم نیاز به وحدت، همگرایی و هم‌افزایی کشورهای مسلمان، به خصوص کشورهای مسلمان آسیای دارد. با ظرفیتی که مراسم عظیم اربعین در تولید سرمایه اجتماعی طی این چند سال اخیر از خود نشان داد، به نظر می‌رسد نقطه محوری و مشترکی برای همسو کردن، مشارکت و ارتقا روحیه جمعی کشورهای مسلمان باشد. وقتی از جای‌جای کشورهای مسلمان دنیا، عده‌ای با طی کردن هزاران کیلومتر راه زمینی و هوایی در اجتماع مراسم اربعین شرکت می‌کنند، عناصر سرمایه اجتماعی چون اعتماد، ایثار، انفاق، از خود گذشتگی و صبر و مقاومت را در خود تقویت می‌کنند. با همین روحیه و مرام می‌توانند برای ارتقا سطح امنیت یکدیگر در مقابل زیاده‌خواهی‌های بیگانگان از خود جانفشانی کنند و به خصوص برای نجات مردم بی‌گناه فلسطین از زیر یوغ رژیم کودک‌کش صهیونیستی، تلاش کنند از کشورهای محور مقاومت چون ایران، عراق، لبنان و سوریه و دیگر کشورهای همسو، حمایت کنند. این مراسم اربعین در واقع نوعی آزمون اجتماعی برای تقویت روحیه همکاری و هم‌افزایی مسلمانان است، همان انسان‌های عاشقی که شبانه‌روز خالصانه برای آرامش و آسایش رُؤار و هر چه باشکوه برگزار شدن مراسم اربعین تلاش می‌کنند، قطعاً از حادثه عاشورا درس مقاومت و آزادگی و ایثار آموختند. با پیروی از شهدای محور مقاومت به ویژه فرماندهان این محور سپهبد حاج قاسم سلیمانی و ابومهدی المهندس و عماد مغنیه، خود را در زمین دیگری آماده می‌کنند، تا در مواقع لازم و با لیک‌گویی به ندای ولایت امر و امامت امت، در مقابل جنگ افروزی‌های کشورهای استکبارگر، به خصوص اسرائیل غاصب، مقاومت کنند.

۴. کارکردهای حقوقی مراسم اربعین حسینی

حقوق که برای تنظیم روابط بین افراد، دولت‌ها و سازمان‌های ملی و بین‌المللی وضع می‌شود، نه تنها محصول تنظیم طرح، لایحه، قوانین و یک سری تشریفات عرفی از

نهادهای متولی و قوه تأسیسی مقننه است، بلکه در جوامع اسلامی، ریشه فقهی و شرعی دارد و چه بسا بدون وجود قانون، با انجام یکسری فعالیت‌های مردمی، هم، همان کارکرد حقوق، حاصل گردد. یکی از این نوع فعالیت‌ها و جنبش‌های مردمی شیعی که با الهام از سیره اهل بیت علیهم‌السلام و انجام امور ارزشی، برای کاهش جرم و ترویج آموزه‌های اسلامی کیفری و کمک به صلح و امنیت بین‌المللی، ظرفیت مناسبی از خود به نمایش گذاشته، اجتماع میلونی اربعین است. اجتماعی که تک تک اعضای آن با شور و اشتیاق وصف‌ناپذیر و با اعتقاد قلبی و عملی به موازین حقوق اسلامی، خود را به رعایت اصول حقوق بشردوستانه، مقید می‌دانند نه تنها در فکر ایجاد ناهنجاری و تحمیل هزینه به دیگران نیست بلکه، نهایت تلاش خود را مبذول می‌دارد که حقوق فردی و اجتماعی خود و همراهان و اتباع کشور میزبان را مراعات نماید. این شبکه اجتماعی و جمعیت میلونی، بدون مداخله حتی یک قاضی یا یک شعبه دادگاه، بدون هرگونه اعمال جرم‌زا و تجاوزگرانه برای رسیدن به یک هدف معنوی می‌کوشند. بررسی آمارها نشان از این است که در ماه‌های محرم و صفر و به خصوص ایام مختص مراسم اربعین، میزان ارتکاب جرم به نحو شایسته‌ای کاهش می‌یابد. وفاداری مردم به خصوص زوآر اربعین نسبت به رعایت قوانین و مقررات ملی و بین‌المللی به طور چشمگیری افزایش می‌یابد. فرصتی برای گسترش آموزه‌های حقوق کیفری پیدا می‌شود؛ از این رو، برای اینکه حق مطلب به درستی ادا شود، کارکردهای حقوقی مراسم اربعین به صورت موردی بررسی و تحلیل می‌گردد.

۴-۱. کاهش جرم

از نگاه جرم‌شناسان، به هر فعل یا ترک فعل زیان‌آور فردی یا گروهی که مخل نظم اجتماعی و مغایر با شئون انسانی باشد ولو اینکه قانون مجازات، متعرض به آن نشده باشد، جرم گفته می‌شود (کی‌نیا، ۱۳۸۸، ص ۱۸). این ناهنجاری که از افراط و تفریط انسان‌ها در برخورد با مسائل زندگی و ابتلا به کجروی‌های اجتماعی و وقوع بزهکاری حادث می‌شود، در هر جامعه‌ای هزینه‌هایی بر مردم و دولت وارد می‌آورد. ادیان الهی که برای

تربیت انسان‌ها و سلامت دنیوی و اخروی آنان به خصوص برای تکمیل مکارم اخلاقی بشریت، نازل شدند. پیشگیری از وقوع رفتارهای مجرمانه یکی از رسالت‌های عملی و از جمله وظایف آنها، دانسته شده است «در جامعه دینی، با توجه به اینکه حقوق و آزادی‌های فردی با رفاه، آسایش و آرامش و امنیت جمع، تلفیق می‌شود و فرد تنها در پی آسایش خویش نیست، بلکه آسایش جمعی را مقدم می‌شمارد» (هاونگی، ۱۳۹۶، ص ۳۸۸).

بیش از دیگر جوامع، متولیان امر و عالمانی دینی و دولت‌های اسلامی بایستی از تمامی ظرفیت‌های دین برای پیشگیری از وقوع جرم استفاده نمایند. با توجه به اینکه، در مناسبات مذهبی و دینی، افراد از خود رفتار متعادل‌تری نشان می‌دهند، به طوری که تاثیرگذاری مراسم دینی و مذهبی بر نحوه گفت‌وگو، نمایان می‌گردد، حتی افرادی که غیر مذهبی به شمار می‌آیند. در زمان‌های مشخصی چون ماه محرم و مراسم اربعین، تلاش می‌کنند که حرمت این مناسبت‌های دینی و مذهبی را نگه دارند؛ از این رو، قرار گرفتن انسان در زمان‌ها و موقعیت‌های معنوی موجب می‌شود تا از ارتکاب به اعمالی که مغایر با ارزش‌های انسانی هستند خودداری کنند. بنابراین، با تأملی بر کارکردهای دین در کاهش جرم در می‌یابیم که «آموزه‌های دینی سه راهکار در جلوگیری از وقوع جرم پیشنهاد نموده است. ابتدا مرحله اصلاحی که سعی در تربیت صحیح انسان‌ها و ارتقا سطح رشد فکری و فرهنگی آنها می‌باشد. دوم، مرحله و راهکار وضعی که اسلام با پیشنهاد سلب یا کاهش فرصت‌ها، عملاً وقوع جرم را دشوار یا غیر ممکن می‌سازد و راهکار سوم، پیشگیری کیفی جرم است که با اعمال مجازات‌هایی، سعی می‌شود از وقوع جرم در جامعه، جلوگیری نماید» (محمدی و همکاران، ۱۳۹۵). «چنانچه راهکارهای مهار بزهکاری را به دو دسته حذف یا محدود کردن عوامل جرم‌زا و اعمال مدیریت نسبت به عوامل محیطی و فیزیکی در جهت کاهش فرصت‌های ارتکاب جرم، تقسیم شوند» (شاکری، ۱۳۸۲، ص ۹). می‌توان از ظرفیت دین در پیشگیری و کاهش تعداد جرائم در جامعه به درستی استفاده کرد و همانگونه که برخی اندیشمندان حوزه علم کفرشناسی، «پیشگیری از وقوع جرم را تدبیر سیاست جنایی می‌داند که هدف نهایی آن، تحدید حدود امکان پیشامد مجموعه اعمال جنایی از راه غیرممکن ساختن،

دشوار کردن یا کاهش دادن احتمال وقوع آنهاست، بدون اینکه از تهدید کیفر یا اجرای آن استفاده شود» (گسن، ۱۳۷۰، ص ۱۱۳). در مکتب تربیتی اسلام، تدابیر مختلفی برای پیشگیری از وقوع جرم، پیش‌بینی شده است «برخی شامل احکام عبادی در قالب انجام واجبات و ترک محرمات است»^۱ بخشی هم قرار گرفتن در زمان و موقعیتی خاص در شبکه و سیره ائمه علیهم‌السلام است. در قلمرو هر دو، ارتکاب گناه، عقوبت دارد. چون دایره بحث ما، اربعین است، از پرداختن به بررسی احکام عبادی، صرف نظر می‌شود. وقتی انسان با خلوص نیت، در کنار بارگاه ملکوتی صالحین و معصومین الهی قرار می‌گیرد، نوعی آرامش فکری در او حادث می‌شود که بیشتر امور دنیوی و موارد جرم‌زا را فراموش می‌کند. بنابراین، افرادی که مستقیم یا غیرمستقیم در برگزاری مراسم اربعین دخیل می‌شوند ابتدا، بر هوای نفس درونی خود غلبه می‌کنند و وجدان خود را به عنوان عامل کنترل‌کننده‌ای برای دوری از ارتکاب موارد جرم‌زا فعال می‌نمایند، بعد راهی حرمین شریفین و به جمع زوآر حضرت اباعبدالله الحسین علیه‌السلام می‌پیوندند. درطول مسیر رفت و برگشت، خود را متعلق به جمع می‌دانند؛ در مواقع لزوم، از مال و حال خود برای کمک به نیازمندان، انفاق می‌کند. دومین ابزاری که زوآر اربعین را از ارتکاب به اعمال جرم‌زا باز می‌دارد توجه به هدف حادثه کربلا و اجرای فریضه «امر به معروف و نهی از منکر» است. در راستای عمل به این فرع دینی، هر زائری خود را در قبال اعمال دیگران مسئول می‌داند. سومین عامل در کاهش آمار جرم و بزهکاری در فرایند مراسم اربعین، رفتار خیرخواهانه شهروندان و دولت کشور میزبان است که مانع ورود هرگونه ابزار و تجهیزات عمومی جرم‌زا به کشور خود می‌شوند، زوآر هم این قاعده کلی را مدنظر دارند که کشور میزبان از خروج افراد مرتکب جرائمی چون سرقت، کلاهبرداری، خرید و فروش مواد مخدر، ولگردی، فساد اخلاقی و سایر اعمال خلاف شئون اسلامی جلوگیری می‌نماید (https://www.farsnews.ir/news/13970728000677).

بنابراین، پیاده‌روی اربعین، به مثابه اعتکاف زواری است که خالصانه در برگزاری

1. <https://hawzah.net/fa/goharenaab/View/81509/>

هرچه باشکوه‌تر این مراسم، ایثارگری می‌کنند. مراسم اربعین، یک دوره خودسازی و کسب خشنودی خداوند است که به پیروی این اهداف عالی، زمینه‌های نافرمانی از خداوند و ارتکاب به گناه به طور چشمگیری تنزل می‌یابد و حرکت در مسیر جرم‌زدایی هموار می‌گردد. اینجاست که مراسم مذهبی اربعین با رویکرد کارکردگرایانه، به عنوان ابزاری سازنده و مفید در کاهش بزهکاری‌های اختصاصی و عمومی، مؤثر واقع می‌شود.

۲-۴. قانون‌مداری

هر جامعه‌ای با تکیه بر بُن‌مایه نظام حکومتی خود، برای تنظیم روابط بین اعضای خود از یک سری قوانین و مقررات برخوردار است. در نظام‌های مکتبی و دینی، چارچوب و روح این قوانین را دین معرّفی می‌کند. ولی در نظام‌های غیردینی، قوانین و مقررات بیشتر برگرفته از آداب و رسوم و طرح و برنامه‌های عرفی مردم است. در کشورهای مسلمان، به خصوص در نظام مردم‌سالاری دینی ایران، قوانین و مقررات بر اساس موازین اسلامی، تعریف و تصویب می‌شوند. در فرایند سفر اربعین، هر کدام از رُؤار و افراد دخیل در این مراسم، به لحاظ اینکه راهپیمایی‌کنندگان به همدیگر وابسته و پیوسته هستند، لزوم رعایت قوانین و مقررات مضاعف می‌گردد و با شور و شعف و صف‌نابذیری خود را به رعایت اصول و ضوابط حاکم بر نحوه برگزاری مراسم، مقید می‌داند، از چارچوب قوانین و مقررات اعلامی بانیان و متولیان عدول نمی‌کند و کاملاً به قوانین شرعی نظیر فریضه «امر به معروف و نهی از منکر»، اصول کلی حقوقی و رعایت اخلاق حسنه و نظم عمومی وفادار می‌ماند. علاوه بر این، رُؤار اربعین، در طول سفر و اسکان، سعی می‌کنند به قوانین و مقررات کشور میزبان و حقوق شهروندی احترام بگذارند و اگر با وسیله نقلیه شخصی باشند در رعایت قوانین و مقررات راهنمایی و رانندگی اهتمام لازم را به عمل آورند.

۳-۴. کمک به صلح و امنیت بین‌المللی

کشورهای به اصطلاح استعمارگر غربی، که وحدت و همگرایی ملت‌های مسلمان

را در راه رسیدن به منافع خود، نوعی خطر و مانع تلقی می‌کنند برای حفظ یا توسعه منافع خود، همیشه درصدد ایجاد تفرقه و بروز جنگ و کشمکش‌های سیاسی، مذهبی و قومی بین مسلمانان به ویژه کشورهای آسیای جنوب غربی هستند آنها تا می‌توانند با زور از انرژی کشورهای ضعیف مسلمان، چپاول می‌کنند و به برخی از کشورهای منطقه، در قبال خرید نفت و گاز، اسلحه و مهمات معاوضه می‌کنند. با برخی از سران غرب‌گرای کشورهای مسلمان، معاهدات همکاری امنیتی منعقد می‌کنند، با حمایت تجهیزاتی پشتیبانی رژیم صهیونیستی اسرائیل، به بسیاری از اهداف خود در منطقه نسبت به کشورهای مسلمان، می‌رسند. با تأسیس پایگاه‌های نظامی در برخی از کشورهای منطقه، سران آنها را وادار به جنگ با کشورهای غیرهمسوی خود می‌کنند. نمونه بارز، حمایت از حکومت بعث صدام در تحمیل جنگی نابرابر بر ملت ایران بود. یا با پرورش گروه‌های تروریستی نظیر داعش، انبوهی از خسارات جانی و مالی به کشورهای محور مقاومت چون عراق، سوریه و لبنان وارد کردند یا در جنگ عربستان سعودی علیه کشور ضعیف یمن، به حمایت از عربستان برآمدند و توانستند بابت فروش تجهیزات نظامی به عربستان و امارات، میلیاردها دلار انرژی کسب نمایند. همه این آسیب‌ها، حاصل وجود تفرقه میان کشورهای مسلمان است. کشور جمهوری اسلامی ایران که از سال ۱۳۵۷ تاکنون داعیه‌دار تقریب مذاهب اسلامی و وحدت میان مسلمین به ویژه کشورهای منطقه آسیای جنوب غربی بود از ظرفیت‌های گوناگون دیپلماسی برای رسیدن به این هدف و ایجاد وحدت میان ملت‌های اسلامی و تشکیل امت واحده، استفاده کرده است. ولی تاکنون به نقطه مطلوب و هدف نهایی نرسیده است. اینک «با راه‌اندازی موب‌های مشترک فرهنگی و برگزاری مراسم معنوی اربعین، فرصتی ایجاد نمود تا ملت‌های گوناگون مسلمان به ویژه دو ملت مسلمان ایران و عراق که به علت وقوع جنگ هشت ساله، از همدیگر فاصله گرفته بودند بار دیگر به آغوش هم برگردند و با یکدیگر رفت و آمد و دادوستد داشته باشند» (عربی، ۱۳۹۸). این رابطه، به برکت زیارت شهروندان دو کشور از عتبات عالیات، بیش از پیش افزون یافته و فرصتی شد تا کدورت‌های ناشی از جنگ تحمیلی صدام علیه ایران، به فراموشی سپرده شود. مقامات

لشکری و کشوری دوطرف در تلاشند تا در سال‌های بعد این مراسم معنوی اربعین، باشکوه‌تر برگزار گردد. به برکت این اجتماع عظیم معنوی، اخیراً مقامات امنیتی دو کشور توافق نمودند که در برابر تهاجمات کشورهای متخاصم غربی و گروه‌های تروریستی، از مرزهای خاکی و تمامیت ارضی همدیگر، محافظت کنند. مراسم اربعین نه تنها باعث نزدیکی دولت‌ها و ملت‌های دو کشور ایران و عراق شد، بلکه ظرفیتی برای تقویت روابط کشورهای مسلمان، به ویژه کشورهای محور مقاومت شده است. تحکیم هر چه بهتر روابط بین کشورهای مسلمان باعث تقویت صلح و امنیت بین‌المللی می‌شود.

۴-۴. تسری آموزه‌های حقوق کیفری اسلامی

برگزاری مراسم میلیونی اربعین یک سفر معمولی برای رُوار محسوب نمی‌شود، چرا که علاوه بر کسب فضائل معنوی، پیامدها و دستاوردهای حقوقی، اجتماعی فراوانی هم در سطح ملی و هم بین‌المللی در پی دارد، به طوری که نه تنها دو کشور ایران و عراق از آن بهره می‌برند بلکه هر کدام از کشورهایی که در این مراسم زائر داشته باشند از محاسن آن به سود می‌رسند. جلالت و شکوه مراسم اربعین حسینی می‌تواند سرآغاز قیامی عمومی برای کاهش برخی کجرفتاری‌های انسانی و گسترش آموزه‌های نظام حقوقی اسلام باشد. شاید زواری که از کشورهای غیر دینی در این مراسم شرکت می‌کنند، اولین باری باشد که با فریضه امر به معروف و نهی از منکر به عنوان یکی از تدابیر نظام اسلامی در کنترل ناهنجاری‌های اجتماعی، آشنا می‌شود. خودداری رُوار از گناه به عنوان مقدمه‌ای برای ارتکاب جرم، می‌تواند برای این افرادی که از کشورهای غیردینی وارد این اجتماع می‌شوند تازگی داشته باشد مدل و نحوه پوشش متعارف اسلامی می‌تواند الگوی مناسبی برای مصونیت از گناه به ویژه در زنان باشد. توجه و تسری آداب و رفتار اسلامی و حرام‌دانستن برخی غذاها که برای سلامتی جسم و روح آدمی ضرر دارند. تمکین رُوار از حقوق شهروندی و ابراز حس دگرخواهی، انفاق و رعایت حقوق بشر دوستانه و تقید به اصول کلی حقوقی، می‌تواند از مؤلفه‌هایی باشند که به بهانه شرکت رُوار در این مراسم، تبادل فرهنگی پیدا می‌کنند. برگزاری

نشست‌های توجیهی حقوقی کیفری و کارگاه‌های عملی برای زوآر به سهم خود می‌تواند در ترویج آموزه‌های حقوقی اسلامی مؤثر واقع شوند. همانگونه که برخی اندیشمندان در تعریف پدیده جهانی شدن اطلاعات، بیان داشته‌اند «در جهانی شدن، الگوی فعالیت‌های گوناگون بشری به سوی قاره‌ای و بین منطقه‌ای شدن، در حال حرکت است» (Anthony, 1997, p. 8) و با توجه به اینکه «حاکمیت سیاسی کشورها مانع وحدت حقوقی آموزه‌های کیفری می‌شود» (توحیدی‌فر، ۱۳۸۰). اجتماع میلیونی اربعین که از کشورهای مختلف، فارغ از رنگ، زبان، نژاد، دین و مذهب، برخی برای زیارت و تعدادی برای پوشش خبری و رسانه‌ای مراسم و برخی هم برای کمک‌های بشردوستانه، شرکت می‌کند، می‌تواند فرصتی برای ارائه فعالیت‌های حقوق بشر اسلامی و ترویج آموزه‌های حقوق کیفری اسلامی برای کاهش نامالیمات اجتماعی و خشونت در منطقه آسیای جنوب غربی و همین طور کاهش آثار تعارضات نظام‌های کیفری ملی در قاره آسیا باشد و بتواند تا اندازه‌ای از پراکندگی قوانین و مقررات حقوقی در راه جهانی شدن آموزه‌های حقوق کیفری اسلامی بکاهد.

نتیجه‌گیری

در پژوهش حاضر، به نقش سرمایه اجتماعی در موضوع اربعین در ابعاد اجتماعی و حقوقی پرداخته شد، چرا که، به گمان فوکویاما (۱۹۹۷)، سرمایه اجتماعی فرایندی است که افراد یک جامعه برحسب ارتباطات و همبستگی با یکدیگر کسب می‌کنند و با توجه به اینکه جامعه‌شناسان، کاهش این سرمایه را زمینه‌ساز به خطر افتادن جامعه و رواج بی‌اعتمادی و بی‌هنجاری می‌دانند. در راستای همبستگی و انسجام جمعی می‌توان گفت که، اربعین حسینی از مهم‌ترین عوامل انسجام‌بخشی مردم، است و همسو با یافته‌های سامانی (۱۳۹۷)، این مراسم مذهبی یک جریان‌سازی عظیم، در راستای تقویت سرمایه اجتماعی در حوزه فرهنگ است. به نظر اکوانی (۱۳۹۹)، وحدت و انسجام‌بخشی از جمله کارکردهای اجتماعی اربعین است. بنابراین، برای شناخت بهتر جایگاه آن، به نقش والای این مراسم معنوی در تغییر رفتار افراد و کارکردهای اجتماعی و حقوقی آن

پرداخته شد، همچنین مشخص شد که، مراسم اربعین حسینی در بُعد فردی باعث بصیرت‌افزایی و خودسازی معنوی و در بُعد اجتماعی، موجب رشد ارزش‌هایی چون انفاق، سرمایه اجتماعی و افزایش روحیه جمعی و وحدت می‌گردد. در حوزه حقوق، نیز موجب کاهش جرم، قانون‌مداری، تقویت صلح و امنیت بین‌المللی و ترویج آموزه‌های حقوق کیفری اسلامی می‌شود. علاوه بر اینها، حضور در راهپیمایی اربعین، در اصلاح اخلاق فردی و اجتماعی شرکت‌کنندگان و آگاهی‌بخشی و بصیرت‌افزایی آنان، بسیار مؤثر است. زیرا یک فرصت و سرمایه عظیم اجتماعی برای مردم است. برعکس جامعه لیبرال‌دموکراسی، زائرین با هزینه‌های مادی، به سود معنوی می‌رسند و یک کنش الهی معطوف به ارزش است و افراد کنشگر نه تنها در پی سود دنیوی و مادی نیستند بلکه تمام سرمایه مادی و شخصی خود را در این همایش بزرگ هزینه می‌کنند. اهداف مشترک و همدلی میان زائرین حسینی، ظرفیت‌های تمدنی در تحقق تشکیل امت واحده و تمدن نوین اسلامی مهم تلقی می‌گردد؛ بنابراین، این مراسم عظیم که نوعی آزمون اجتماعی برای تقویت روحیه تعاون، همکاری و هم‌افزایی است می‌تواند برای حل مشکلات اجتماعی درمانگر و تعیین‌کننده باشد و راه درمان بسیاری از مشکلات جهان اسلام تلقی شود، درباره تسری آموزه‌های حقوق کیفری اسلامی نیز می‌توان گفت که، شکوه مراسم اربعین حسینی می‌تواند سرآغاز قیامی عمومی برای کاهش برخی کج‌رفتاری‌های انسانی و گسترش آموزه‌های نظام حقوقی اسلام باشد.

فهرست منابع

* قرآن کریم

۱. آقای محمد؛ فتحی مهر، محمدرضا. (۱۳۹۶). تحلیل پیاده‌روی اربعین در بستر جامعه‌شناسی سیاسی، سومین همایش زیارت اربعین. تهران، دانشگاه امام صادق علیه السلام.
۲. ابن بابویه، ابی جعفر محمد بن علی. (۱۳۷۲). عیون أخبار الرضا علیه السلام (ج ۱)، مترجمان: حمیدرضا مستفید و علی اکبر غفاری). تهران: بی جا.
۳. اسفندیاری، رضا؛ قچری، سمیه و محمدی فرد، احمد. (۱۳۹۸). عوامل مؤثر بر سرمایه اجتماعی بر اساس مفاهیم قرآن کریم. فصلنامه اسلام و مطالعات اجتماعی، ۷(۲۷)، صص ۴۸-۷۸.
۴. اکوانی، عباس. (۱۳۹۹). بررسی تاثیر راهپیمایی اربعین حسینی در ترویج فرهنگ حسینی و تمدن شیعی. مجله نخبگان علوم و مهندسی، ۵(۵)، صص ۱۳۱-۱۳۸.
۵. پایگاه اطلاع‌رسانی فارس: <https://www.farsnews.ir/news/13970728000677>
۶. پورعزت، علی اصغر. (۱۳۹۸). به سوی تعالی اخلاقی پایدار. تهران: خبرگزاری عطنا، پایگاه اطلاع‌رسانی ستاد مرکزی اربعین حسینی، کمیته فرهنگی آموزشی.
۷. تاجبخش، غلامرضا. (۱۳۹۹). ابعاد تربیتی اربعین. بصیرت و تربیت اسلامی، ۱۷(۵۴)، صص ۴۱-۶۲.
۸. توحیدی فرد، محمد. (۱۳۸۰). فرایند جهانی شدن حقوق کیفری. مجله مدرس، ۵(۲۱)، صص ۳۷-۵۸.
۹. جمالی، مصطفی. (۱۳۹۲). فرهنگ اربعین محور جهانی سازی. فرهنگستان علوم قرآنی قم.
۱۰. حسینی، داود. (۱۳۹۶). نقش زیارت در تربیت اخلاقی. فصلنامه زیارت، ۸(۳۲)، صص ۷-۳۴.
۱۱. حیدری، مجتبی. (۱۳۹۶). تاثیر پیاده‌روی اربعین بر خودسازی زائران. فصلنامه زیارت، شماره ۳۱، صص ۵۱-۷۴.
۱۲. خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۸۵/۰۱/۰۱). پیام نوروزی رهبر معظم انقلاب اسلامی حضرت آیت الله خامنه‌ای، برگرفته از پایگاه اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری، <https://b2n.ir/y49623>

۱۳. ریتزر، جورج. (۱۳۹۴). نظریه‌های جامعه‌شناسی معاصر. تهران: نشر علمی.
۱۴. زینعلی، روح‌الله. (۱۳۹۵). پیاده‌روی اربعین تبلور ارزش‌های اسلامی و انسانی، فصلنامه زیارت، شماره ۲۹، صص ۳۷-۶۰.
۱۵. سامانی، محمود. (۱۳۹۷). کارکردهای سیاسی - اجتماعی و فرهنگی اربعین، فصلنامه زیارت، شماره ۳۷، صص ۳۷-۵۶.
۱۶. شاکری، ابوالحسن. (۱۳۸۲). قوه قضائیه و پیشگیری از وقوع جرم. مجموعه مقالات راجع به کارکردهای قوه قضائیه. گردآوری و نشر: بابل: معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم قوه قضائیه.
۱۷. طبرسی، فضل بن حسن. (۱۳۹۰). تفسیر مجمع البیان فی تفسیر القرآن (ج ۲، مترجم: محمدیستونی، چاپ اول). مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی.
۱۸. عربی، حسینعلی. (۱۳۹۸). پیاده روی اربعین حسینی؛ جایگاه و کارکردها. نشریه معرفت، شماره ۲۶۲، صص ۴۵-۵۴.
۱۹. غفاری هاشجین، زاهد، آقایی، محمد. (۱۳۹۷). پیاده رویی اربعین حسینی به منزله جنبش اجتماعی. دانش سیاسی، ۱۴(۲۱)، صص ۱-۲۱.
۲۰. فتح‌الله‌نژاد زنگی آبادی، هادی. (۱۳۹۷). نقش فرهنگی تجمع اربعین حسینی. مجله زیارت، ۱۰(۳۷)، صص ۲۷-۵۰.
۲۱. فرجی، امین؛ ذوالفقارزاده کرمانی، محمد مهدی و باقری کاهکش، رضا. (۱۳۹۶). تحلیلی بر تدوین الگوی سرمایه اجتماعی بر مبنای جریان اربعین. مدیریت سرمایه اجتماعی، ۴(۴)، صص ۴۷۵-۴۹۹.
۲۲. کی‌نیا، مهدی. (۱۳۸۸). روان‌شناسی جنایی. تهران: نشر رشد.
۲۳. گسن، رمون. (۱۳۷۰). جرم‌شناسی کاربردی (مترجم: مهدی کی‌نیا). تهران: نشر مجد.
۲۴. محمدی، حمیدرضا؛ مرتضوی هشترودی، سید محمود و واعظ موسوی، سید محمد. (۱۳۹۵). سیاست جنایی اسلام در پیشگیری و روند حذف تدریجی جرم درآموزه‌های دینی. همایش الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، دوره ۵.

۲۵. مریجی، شمس‌الله. (۱۴۰۱)، تبیین جامعه‌شناختی زیارت اربعین و کارکردهای آن. فصلنامه اسلام و مطالعات اجتماعی، ۱۰(۳۸)، صص ۷-۳۲.
۲۶. معینی‌پور، مسعود. (۱۳۹۴). مدنیت، عقلانیت، معنویت در بستر اربعین. تهران: سوره مهر.
۲۷. نجفی، حافظ. (۱۳۹۶). راهپیمایی اربعین، همگرایی جهانی با نهضت حسینی. فصلنامه زیارت، ۸(۳۱)، صص ۱۰۱-۱۲۲.
۲۸. نجفی، حافظ. (۱۳۹۷). دستاوردهای اخلاقی اربعین. فصلنامه زیارت، ۹(۳۵)، صص ۶۵-۸۴.
۲۹. هاونگی، حسین. (۱۳۹۶). تفسیر قرآن در مکتب امام علی علیه السلام. مجموعه مقالات اولین همایش قرآن پژوهشی پیشرفت و روش‌شناسی تفسیری. قم: پایگاه علمی نور.
30. Fukuyama, F. (1997). Social capital and the modern capitalist economy: Creating a high trust workplace. *Stern Business Magazine*, 4(1), pp. 7-20.
31. <https://hawzah.net/fa/goharenab/View/81509>
32. McGrew, Anthony. (1997). the transformation of Democracy, Globalization and territorial Democracy (First Edition). Cambridge, *policy press*, pp.7-8.

References

* Holy Quran

1. Akwani, A. (1399 AP). Investigating the effect of Hosseini Arbaeen procession in promoting Hosseini culture and Shiite civilization. *Elite in Science and Engineering*, 5(5), pp. 131-138. [In Persian]
2. Aqaei, M. ., & Fathimehr, M. R. (1396 AP). Analysis of the Arbaeen pilgrimage in the context of political sociology. *The third Arbaeen Pilgrimage Conference*. Tehran: Imam Sadiq University. [In Persian]
3. Arabi, H. A. (1398 AP). The Walk of Arbaeen of Imam Hussein; Position and Functions. *Ma'refet*, (262), pp. 45-54. [In Persian]
4. Esfandiari, R., Qachri, S., & Mohammadifard, A. (1398 AP). Factors affecting social capital based on the concepts of the Holy Quran. *Islam and Social Studies*, 7(27), pp. 48-78. [In Persian]
5. Faraji, A., Zulfiqarzadeh Kermani, M. M., & Bagheri Kahkesh, R. (1396 AP). An analysis on the formulation of social capital model based on Arbaeen flow. *Social Capital Management*, 4(4), pp. 475-499. [In Persian]
6. Fars information base <https://www.farsnews.ir/news/13970728000677>
7. Fethullahnejad Zangiabadi, H. (1397 AP). The cultural role of Hosseini's Arbaeen gathering. *Ziarat*, 10(37), pp. 27-50. [In Persian]
8. Fukuyama, F. (1997). Social capital and the modern capitalist economy: Creating a high trust workplace. *Stern Business Magazine*, 4(1), pp. 7-20.
9. Gassen, R. (1370 AP). *Applied criminology* (M. Keynia, Trans.). Tehran: Majd. [In Persian]
10. Ghafari, H., & Zahed Aqaei, M. (1397 AP). Arbaeen Hosseini walk as a social movement. *Political Science*, 14(21), pp. 1-21. [In Persian]
11. Hawangi, H. (1396 AP). Tafsir of the Qur'an in the school of Imam Ali. *Proceedings of the first Qur'an Research Conference on Progress and Exegetical Methodology*. Qom: Noor Scientific Office. [In Persian]
12. Heydari, M. (1396 AP). The effect of Arbaeen walking on pilgrims' self-improvement. *Ziarat*, (31), pp. 51-74. [In Persia]

13. Hosseini, D. (1396 AP). The role of pilgrimage in moral education. *Ziarat*, 8(32), pp. 7-34. [In Persian]
14. <https://hawzah.net/fa/goharenab/View/81509>.
15. al-Shaykh al-Saduq. (1372 AP). *Uyun akhbar al-Rida* (Vol. 1, H. R. Mostafid ., & A. A. Ghafari, Trans.). Tehran: n.p. [In Arabic]
16. Jamali, M. (1392 AP). *Arbaeen culture is the center of globalization*. Qom: Academy of Quranic Sciences. [In Persian]
17. Keynia, M. (1388 AP). *Criminal psychology*. Tehran: Rushd Publishing. [In Persian]
18. Khamenei, S. A. (01/01/1385). The Ayatollah Khamenei message on the occasion of Nowruz. Retrieved from: <https://b2n.ir/y49623>. [In Persian]
19. Mariji, Sh. (1401 AP). sociological interpretation of Arbaeen pilgrimage and its functions. *Islam and Social Studies*, 10(38), pp. 32-7. [In Persian]
20. McGrew, A. G. (1997). The transformation of Democracy, Globalization and territorial Democracy (1st ed). Cambridg, *policy press*, pp.7-8.
21. Mohammadi, H. R., Mortazavi Hashtroudi, M., & Vaez Mousavi, M. (1395 AP). Islamic criminal policy in prevention and the process of gradual elimination of crime in religious teachings. *Conference on the Iranian-Islamic model of progress*. [In Persian]
22. Moeinipour, M. (1394 AP). *Civility, rationality, spirituality in the context of Arbaeen*. Tehran: Sureh Mehr. [In Persian]
23. Najafi, H. (1396 AP). Arbaeen march, global convergence with the Hosseini movement. *Ziarat*, 8(31), pp. 101-122. [In Persian]
24. Najafi, H. (1397 AP). Moral achievements of Arbaeen. *Ziarat*, 9(35), pp. 65-84. [In Persian]
25. Pourezat, A. A. (1398 AP). *Towards sustainable moral excellence*. Tehran: Atna news agency, the information base of Arbain Hosseini's central headquarters, cultural and educational committee. [In Persian]
26. Ritz, G. (1394 AP). *Contemporary sociological theories*. Tehran: E'lmi. [In Persian]

27. Samani, M. (1397 AP). Political-social and cultural functions of Arbaeen, *Ziarat*, (37), pp. 37-56. [In Persian]
28. Shakeri, A.H. (1382 AP). Judiciary and crime prevention. *A collection of articles about the functions of the judiciary*. Babol: Social assistance and prevention of crimes by the judiciary. [In Persian]
29. Tabarsi, F. (1390 AP). *Majma' al-Bayan fi-Tafsir al-Qur'an* (1st ed, Vol. 2, M. Bistouni, Trans.). Mashhad: Astan Quds Razavi. [In Persian]
30. Tajbakhsh, Q. R. (1399 AP). Educational aspects of Arbaeen. *Islamic Insight and Education*, 17(54), pp. 41-62. [In Persian]
31. Tohidifard, M. (1380 AP). The process of globalization of criminal law. *Madras*, 5(21), pp. 37-58. [In Persian]
32. Zeinali, R. (1395 AP). Arbaeen walk, the realization of Islamic and human values, *Ziarat*, (29), pp. 37-60. [In Persian]

